

Stuart Hall

Kulturne študije 1983

Teoretska zgodovina

**Kulturne študije 1983. Teoretska zgodovina
Stuart Hall**

Jennifer Slack, Lawrence Grossberg, ur.

Naslov izvirnika:

Cultural studies 1983. A Theoretical History
Copyright © 2016 by Duke University Press.

Copyright © za slovensko izdajo FDV 2018.
Vse pravice pridržane.

Prevod: Natalija Majsova

Strokovni pregled: Peter Stanković

Jezikovni pregled: Majda Degan

Redakcija: Mitja Velikonja

Recenziji: Peter Stanković, Mitja Velikonja

Oblikovanje ovitka: Tanja Radež

Prelom: MatejaL

Tisk: Demat d. o. o.

Naklada: 200 izvodov

Knjižna zbirka Theoria

Uredniški odbor: Aleš Črnič, Jernej Pikalo, Maruša Pušnik, Samo Uhan

Izdajatelj: Fakulteta za družbene vede, Ljubljana 2018

Knjiga je izšla s finančno pomočjo Javne agencije za raziskovalno dejavnost
Republike Slovenije.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

316.7

HALL, Stuart, 1932-

Kulturne študije 1983 : teoretska zgodovina / Stuart Hall ; [prevod Natalija Majsova]. - Ljubljana :
Fakulteta za družbene vede, 2018. - (Knjižna zbirka Theoria / Fakulteta za družbene vede)

Prevod dela: Cultural studies 1983. A Theoretical History

ISBN 978-961-235-858-7

297220096

Kazalo

Stuart Hall in njegova predavanja iz leta 1983: Spremna študija Peter Stankovič	5
Uvod urednikov Lawrence Grossberg in Jennifer Daryl Slack	29
Predgovor k predavanjem (1988) Stuart Hall	37
Prvo predavanje: Nastanek kulturnih študij	41
Drugo predavanje: Kulturalizem	61
Tretje predavanje: Strukturalizem	89
Četrto predavanje: Premislek o bazi in nadzidavi.....	107
Peto predavanje: Marksistični strukturalizem	129
Šesto predavanje: Ideologija in ideološki boj	159
Sedmo predavanje: Dominacija in hegemonija	187
Osmo predavanje: Kultura, odpor in boj	211
Literatura.....	239
Stvarno in imensko kazalo	245
Recenziji	255

Stuart Hall in njegova predavanja iz leta 1983: Spremna študija

Peter Stanković

Kulturne študije so teoretsko in epistemološko odprt projekt, ki se je oblikoval v poznih 50. in 60. letih 20. stoletja v Veliki Britaniji. Avtorje s tega področja so najprej zanimale posledice izginevanja tradicionalne angleške delavske kulture in njenega postopnega nadomeščanja z uvoženo ameriško popularno kulturo. Sledilo je hitro širjenje raziskovalnih horizontov, ki pa jim je vse do danes skupna zlasti osredotočenost na analizo različnih razmerij med kulturo in družbeno močjo.

Kulturne študije so nastale na začetku šestdesetih let 20. stoletja v raziskovalnem Centru za sodobne kulturne študije (*Centre for Contemporary Cultural Studies*) na Univerzi v Birminghamu. Prvi direktor Centra je bil Richard Hoggart; z njim sta v tem obdobju sodelovala tudi Raymond Williams, ki velja za najpomembnejšega avtorja zgodnjih kulturnih študij, in socialni zgodovinar E. P. Thompson. Vsi navedeni avtorji so od samega začetka izhajali iz predpostavke, da je kultura vse, kar ljudje počemo (Raymond Williams je že v enem od svojih prvih esejev kulturo opredelil kot »navadno«), pri čemer velja poudariti, da takšen pristop sam po sebi ni bil povsem nov: na takšen način so kulturo opredeljevali že antropologi. Toda antropologi so se pri svojem delu osredotočali zlasti na analizo drugih (»primitivnih«) kultur in njihovih institucij (sorodstvenih razmerij, simbolnih sistemov ipd.), začetniki kulturnih študij pa so to perspektivo obrnili in začeli iz antropološkega gledišča preučevati tudi lastno kulturo oziroma tiste kulturne prakse, ki so bile do takrat označene kot »nizke« in posledično ne vredne resne akademske pozornosti. Med njimi so bile različni vidiki delavske kulture (nogomet, obiskovanje pubov ipd.), vse pogosteje pa tudi popularna kultura (jazz glasba, filmi ipd.).

Te raziskave so nekaj časa ostajale na robu zanimanja širše akademske skupnosti, kjer je še vedno prevladovalo prepričanje, da je edina kultura, ki si zasluži resno analizo, zgolj visoka kultura (oz. umetnost). Stvari so se spremenile v sedemdesetih letih, kmalu potem, ko

je vodenje Centra prevzel prodorni mladi intelektualec iz Jamajke, Stuart Hall. Hall je namreč s svojimi kritičnimi prispevki na temo izključenosti nekaterih družbenih skupin v Veliki Britaniji pritegnil veliko medijske pozornosti. V ožjih akademskih krogih je močno odmevala tudi njegova razprava »Zakodiranje in odkodiranje v televizijskem diskurzu« (»Encoding and Decoding in the Television Discourse«) iz leta 1973, ki je prepričljivo preseгла preprosto razlikovanje med producenti in uporabniki tekstov, kjer so slednji zgolj bolj ali manj pasivne žrtve medijskih vsebin. Na takšnem razlikovanju so na primer v pomembni meri gradili teoretiki t. i. frankfurtske šole kritične teorije (v prvi vrsti Theodor W. Adorno), Hall pa je s svojem tekstu pokazal, da je komunikacijski proces v resnici kompleksen in da lahko posamezniki do medijskih vsebin tudi zavzemamo vsaj mero kritične distance (glej: Hall 2012).

Vplivne so bile tudi empirične raziskave medijskih vsebin oziroma njihovih recepcij, ki so jih opravljali sodelavci Centra na podlagi omenjenega Hallovega teksta. Ne glede na to pa so k večji prepoznavnosti Centra za sodobne kulturne študije prispevale zlasti analize mladinskih subkultur. Razloga za to sta vsaj dva. Prvi je preprosto dejstvo, da so bile te analize zelo intrigantne, saj so birminghamski raziskovalci načela takrat aktualne semiološke metode branj tekstov aplicirali kar na življenjske stile, s tem pa prišli do cele vrste zelo inovativnih izsledkov. Drugi razlog je bila takratna razširjenost mladinskih subkultur, ki je povzročila, da so zbudale veliko zanimanja. Razprave birminghamskih piscev so se posledično množično brale in tudi prevajale v številne tuje jezike (*Sociologija mladinske kulture in mladinskih subkultur (The Sociology of Youth Culture and Youth Subcultures)* Mikea Brakea je bila na primer prevedena tudi v slovenščino).

Kulturne študije so na ta način pritegnile veliko pozornosti, tako da ne sme presenetiti, da so se kmalu pričeli ustanavljati oddelki oziroma raziskovalni centri za kulturne študije tudi na drugih univerzah. Med drugim so se v devetdesetih letih 20. stoletja pričele kulturne študije poučevati oziroma uporabljati kot raziskovalno izhodišče tudi v Sloveniji. Obdobje hitre popularizacije tega raziskovalnega področja pa se je na začetku 21. stoletja zaključilo. Med glavnimi razlogi je mogoče izpostaviti proces vse močnejšega podrejanja univerzitetnih študijev

imperativom neposredne uporabnosti na trgu dela, ki smo mu priča v zadnjih desetletjih in ki iz univerzitetnih kurikulumov vztrajno izriva bolj splošno oziroma teoretsko zasnovane vsebine, med katere sodijo tudi kulturne študije. Svojevrsten simbolni mejnik je bil v tej povezavi zaprtje birminghamskega Oddelka za kulturne študije in sociologijo leta 2002. Ta oddelek je namreč predstavljal neposredno kontinuiteto s Centrom za sodobne kulturne študije. Uradno so bile razlog za zaprtje slabe ocene, ki naj bi jih oddelek prejel na državnem ocenjevanju raziskovalne uspešnosti (*UK Research Assessment Exercise*). Člani oddelka in študentje, ki so zaprtju ob močni mednarodni podpori ostro nasprotovali, so bili nasprotno prepričani, da je zaprtje zgolj kazen za politično progresivno profiliranost oddelka, pri čemer verjetno še največ o nesmiselnosti tega zapiranja pove podrobnost, da je Univerza v Birminghamu kmalu zatem, leta 2011, Center za sodobne kulturne študije vključila v shemo znamenitih britanskih modrih spominskih tabel, ki slavijo največje posameznike in organizacije v zgodovini države.

Ne glede na te udarce pa kulturne študije še vedno veljajo za enega najbolj plodnih analitičnih okvirov, ki so na voljo za raziskovanje različnih kulturnih vsebin. Raziskovalci jih še posebej pogosto uporabljajo pri analizah popularne kulture. Razlogov za to je več, med njimi pa je prav gotovo tudi ta, da ima popularna kultura v družbi nasploh, zlasti pa v akademskem okolju, še vedno razmeroma nizek status, tako da se je drugi pristopi pogosto izogibajo (povedno je na primer, da so delo avtorjev s področja kulturnih študij mnogi akademiki odpravljali – in še vedno odpravljajo – kot zgolj »Miki Miška študije« (*Mickey Mouse studies*) (Connell in Hilton, 2015: 289).

Omenjali smo že, da so se kulturne študije v 90. letih 20. stoletja prijele tudi v Sloveniji. Na tej sledi je bilo tudi tu izpeljanih več zanimivih raziskav, različne vsebine s tega področja pa se tudi poučujejo v okviru več domačih univerzitetnih programov. Ne glede na to pa imamo v slovenščino prevedeno zgolj prgišče klasičnih tekstov iz področja kulturnih študij. Izjema so zgolj Brakeova *Sociologija mladinske kulture in mladinskih kultur*, ki je izšla v knjižni zbirki KRT že davnega leta 1983, zbirka izbranih tekstov Raymonda Williamsa *Navadna kultura*, ki je izšla pri zbirki Studia Humanitatis leta 1997 (tekste je izbral in spremno besedo napisal Jože Vogrinc), in prevod Hallovega teksta »Ukodiranje/

Razkodiranje«, ki izšel v zborniku *Mediji in občinstva* leta 2012 (zbornik sta uredila Breda Luthar in Dejan Jontes, izšel je pri Založbi FDV).

Ker so kulturne študije ena od vsebin, ki jih gojimo na Fakulteti za družbene vede, smo se odločili, da bomo v slovenščino prevedli še kakšno od temeljnih del iz tega področja. Očiten kandidat za to je bil že omenjeni Stuart Hall, dolgoletni direktor Centra za sodobne kulturne študije in eden od najpomembnejših raziskovalcev, ki so se uveljavili v tem okviru. Težava je edino, da Hall ni pisal knjig, saj je družbeno angažirani drži Centra bolj ustrezala forma člankov, s katerimi so se lahko sodelavci razmeroma hitro odzivali na različne aktualne družbene probleme. Poleg tega je Hall na Centru vodil politiko raziskovalnega sodelovanja članov, kar je v praksi pomenilo, da so sodelavci praviloma objavljali skupaj: v skupnih zbornikih, v soavtorstvu in podobno.

Ko pa smo prevajanju Halla zaradi odsotnosti reprezentativne monografije že skoraj odpovedali, je leta 2016 pri Duke University Press izšla zbirka govorov, ki jih je imel Hall leta 1983 na Univerzi v Illinoisu. Govori so bili organizirani v okviru učiteljskega seminarja z naslovom *Marxizem in interpretacija kulture: omejitve, dometi, meje* (*Marxism and the Interpretation of Culture: Limits, Frontiers, Boundaries*), ki mu je sledila še konferenca (gl. tudi predgovor Grossberg in Slack 2016, 29). Seminar in konferenca sta imela izjemen vpliv na razvoj različnih teoretskih spoprijemov s kulturo v Združenih državah, predvsem pa sta ameriško intelektualno javnost prvič soočila s Stuartom Hallom oziroma s t. i. britanskimi kulturnimi študijami. Ker so bili ti govori zasnovani kot pregled ključnih teoretskih pozicij, iz katerih so v tistem času delovali sodelavci Centra za sodobne kulturne študije, predstavlja zbirka, ki so jo pri Duke University Press naslovili kot *Kulturne študije 1983: Teoretska zgodovina* (*Cultural Studies 1983: A Theoretical History*), zelo sistematičen spoprijem z značilnostmi in posebnostmi kulturnih študij tistega časa, obenem pa tudi temeljit pregled Hallovih lastnih teoretskih horizontov. Skladno s tem smo ocenili, bo najbolje, če prevedemo kar to delo, saj poleg preglednega povzetka razmišljanja enega od najpomembnejših avtorjev s področja kulturnih študij ponuja tudi nekaj povsem novega: vrsto predavanj, ki jih do pred kratkim, z izjemo tistih, ki so na konferenci sodelovali, ni poznal nihče. Zbirka je sestavljena iz osmih predavanj, o katerih bo več povedanega v

nadaljevanju. Najprej si poglejmo, kdo je sploh bil Stuart Hall in zakaj je tako pomemben.

Stuart Hall (1932–2014) se je rodil na Jamajki. Njegovi starši so bili rasno mešanega porekla: medtem ko je bila mati potomka britanskih kolonistov iz Škotske, ki so se do neke mere pomešali z lokalnim prebivalstvom, je bil oče afriško-karibskega porekla, pri čemer je v družini veljalo, da naj bi imela njegova družina tudi nekaj portugalsko-judovskih in indijskih prednikov (Hall 2017, 16–18). Vse to niti ne bi bilo pomembno, če ne bi bila jamajška družba v času Hallovega odraščanja rasno zelo segregirana. Na vrhu družbene lestvice so bili svetlopolti britanski kolonisti, pod njimi nekoliko temnejši *kreoli* (mešanci kolonistov in temnopoltih domačinov, ki so jih na Karibe pripeljali kot sužnje za delo na plantažah sladkornega trsa), povsem na dnu pa so bili temnopolti. Pa to nikakor niso bile edine kategorije: ker je bila rasa tako zelo pomembna, so se na Jamajki (kot tudi drugod na Karibih in na jugu Združenih držav) oblikovale še številne podkategorije, ki so označevale, kje točno se posameznik nahaja v rasni hierarhiji. Med njimi so *mulatto* (oseba z enim temnopoltim in enim belopoltnim staršem), *sambo* (oseba z enim temnopoltim staršem in enim staršem mulatom), *quadroon* (oseba z enim belopoltnim staršem in enim staršem mulatom), *mustee* (oseba, ki ima poleg belskih prednikov tudi enega temnopoltega starega starša) in podobno. Posebno poglavje so bili *rastafarijanci*, razmeroma majhna skupnost temnopoltnih Jamajčanov, ki so svojo afrocentrično kulturo oblikovali okoli metaforičnih branj Stare zaveze (po njihovem prepričanju naj bi belci iz Biblije izločili temnopolte, tako da je treba sledove slednjih identificirati za nazaj: rastafarijanci so na primer Babilon interpretirali kot metaforo za Zahod in podobno). Rastafarijanci so bili na Jamajki razumljeni kot odpadniki najhujše vrste, vse dokler niso konec 60. let njihovo kulturo in prepričanja začeli prevzemati reggae glasbeniki. Hall na primer pripoveduje, so bili v »spodobni« jamajški družbi njegove mladosti prepričani, da marihuana (*ganja*) rastafarijancem obrača oči in jih dela za blazne (Hall 2017, 49).

Poudariti velja, da so se na Jamajki tovrstna rasna in z njimi povezana razredna razmerja ohranila tudi po letu 1962, ko je bila razglašena samostojnost in je britanski administrativni aparat otok zapustil. Pri Hallu pa so bila pomembna že doma: njegova mama, ki je bila razmeroma

svetle polti, je po Hallovih lastnih besedah celo svoje življenje posvetila ohranjanju domnevno superiornega statusa njihove družine nasproti okolici. Tudi z bolj temnopoltim očetom se je lahko poročila, zgolj zato, ker je bil uspešen uradnik v ameriški *United Fruit Company*, s tem pa razmeroma dobro plačan in je lahko družini zagotavljal ekonomsko blagostanje, ki si ga naj bi po njenem mnenju zaslužila (glej: Hall 2017, 27–39). Ključno pri tem je, da je Stuart Hall zelo hitro začutil odpor do materinih družabnih pretenzij in njenega brezobzirnega ravnanja z vsemi, ki so bili po njenem nižjega ekonomskega in rasnega statusa. Že kot najstnik se ji je na vse mogoče načine upiral (med drugim je prijateljeval z nekaj dekleti, ki naj bi bila po materinem mnenju zanj rasno oziroma razredno popolnoma neprimerna), predvsem pa je o svoji okolici začel kritično razmišljati. V svoji biografiji je kasneje zapisal, da ga je k zanimanju za identitete oziroma za »enormne politične konsekvence naših lastnih predstav o tem, kdo sploh smo in v in v kakšnem razmerju smo z drugimi ljudmi«, spodbudil tudi globok rasizem, s katerim se je soočal že doma (Hall 2017, 63). Videli bomo, da je to zanimanje ostalo v jedru njegovega kasnejšega akademskega dela in tudi intenzivno vplivalo na raziskovalne prakse Centra za sodobne kulturne študije.

Leta 1951 je Hall prejel Rhodesovo štipendijo za študij na Mertonovem kolidžu na Univerzi v Oxfordu. V domovino materinih prednikov je prišel približno istočasno kot prvi večji kontingent karibskih imigrantov (ki so v Veliki Britaniji iskali delo in ki so danes poznani kot t. i. *Windrush generacija* – poimenovani po ladji, s katero so pripluli). Hall je z zanimanjem spremljal proces integracije imigrantov iz Jamajke in drugih otokov v britansko družbo, ki nikakor ni bil preprost, saj so se imigranti ob prihodu soočali tako z materialnimi težavami kot tudi sistemom predsodkov, obenem pa se tudi sami niso želeli popolnoma potopiti v novo okolje in so po prihodu v Veliko Britanijo praviloma ostajali skupaj in ohranjali svoje kulturne posebnosti (najbolj znana karibska skupnost je bila v Severnem Kensingtonu v Londonu (predel v okolici Notting Hill Gate)). Hall je na Oxfordu študiral angleško književnost. Po magisteriju je vpisal doktorat, kjer se je osredotočil na delo znanega ameriškega izseljenca, Henryja Jamesa, vendar študija ni zaključil. Razlog za to bila njegova politična aktivacija ob usodnih dogodkih leta 1956. Prvi od teh je bila sovjetska invazija na Madžarsko; ko so

se Madžari začeli upirati trdi komunistični ureditvi, ki so po okupaciji države ob koncu druge svetovne vojne vzpostavili Sovjeti, je Sovjetska zveza poslala na Madžarsko tanke in z uporniki brezobzirno obračunala. Ker se je proti sovjetski intervenciji postavila tudi madžarska vlada, je šlo v resnici za napad na suvereno državo, tako da je mednarodna skupnost intervencijo odločno obsodila. Je pa bila intervencija še posebej velik šok za številne podpornike komunizma v Zahodni Evropi, ki so do takrat verjeli, da je komunizem pravičnejša ureditev od kapitalizma. Dogodki leta 1956 so namreč pokazali, da je lahko v praksi tudi komunizem zelo nasilen in navsezadnje nepravilčen. Ker so v tistem času začela prihajati na Zahod tudi številna poročila o gulagih, so se mnogi posamezniki začeli od komunizma odvracati, tako da je članstvo v evropskih komunističnih partijah strmo padlo. Drugi pomemben dogodek iz leta 1956 je bil angleško-francoski poskus okupacije Sueškega kanala po tem, ko ga je Egipt nacionaliziral. Poskus kljub vojaški podpori Izraela ni uspel, tako da so se morali angleški in francoski padalci osramočeni vrniti domov (akcijo so med drugim obsodile tudi Združene države Amerike). Sovjetska intervencija na Madžarskem ter poskus okupacije Sueškega kanala sta bila pomembna kot katalizatorja velikih sprememb, ki so sledile. Po eni strani se je pokazalo, da komunizem, vsaj kot ga je prakticirala Sovjetska zveza, močno odstopa od predstav, ki so jih imeli o komunističnih idealih levičarski intelektualci, po drugi strani pa je neuspešna akcija angleške in francoske vojske opozorila, da stare evropske kolonialne sile nimajo več moči, da bi še naprej krojile svetovne meje po svoji meri. Oziroma da je klasični kolonializem, ki je temeljil na vojaških zasedbah, zamenjal novi kolonializem, ki temelji na obvladovanju ekonomskih tokov.

Ko se je torej leta 1956 nenadoma pokazalo, da svet že nekaj časa deluje po povsem drugačnih načelih, kot je veljalo še do takrat, so številni mladi intelektualci začeli iskati načine in konceptualne okvire, s katerimi bi lahko nove te razmere interpretirali. Ker je bila večina politično nagnjena na levo, marksizem pa je ob ravnanju sovjetskih oblasti izgubil veliko ugleda, so bile razprave pogosto usmerjene k oblikovanju drugačne – mehkejše, bolj humanistične – levičarske teoretske platforme, za katero se je v Veliki Britaniji uveljavil naziv *nova levica* (New Left). Stuart Hall je bil v samem središču tega intelektualnega dogajanja.

Leta 1957 je začel sourejšati *Universities and Left Review*, potem pa je leta 1960 (ko se je ta revija združila z *The Reasoner*) svoje delo nadaljeval kot sourednik *New Left Review*. Obe publikaciji sta imeli velik vpliv na angleško intelektualno življenje in sta predstavljali pomembno platformo za številne razprave, ki so jih sprožili dogodki usodnega leta 1956. Da bi Hall lahko opravljal delo urednika, se je preselil v London in se začel preživljati kot učitelj na Stockwell Secondary Modern School v pretežno delavskem in imigrantskem južnem delu mesta. V praksi je to pomenilo, da je čez dan delal z učenci, potem pa se je odpeljal v Soho, kjer je bilo uredništvo *New Left Review*, in globoko v noč urednikoval. Bil je tudi aktiven član *CND* – *Iniacitive za nuklearno razorožitve* (*Campaign for Nuclear Dismament*), kjer je spoznal svojo bodočo ženo in kasneje tudi ugledno zgodovinarko Catherine Barrett (poročeno Hall). Leta 1961 je začel delati na Chelsea College, Univerza v Londonu, kot predavatelj za področje medijev, filma in popularne kulture (povzeto po: Hall 1997, 491–497). Kmalu zatem je začel sodelovati tudi z birminghamskim Centrom za sodobne kulturne študije, ki ga je v tistem času vodil Richard Hoggart.

Hoggart je leta 1957 izdal vplivno knjigo o povojnih transformacijah britanske delavske kulture, *Rabe pismenosti* (*The Uses of Literacy*). Za preučevanje kulture je bilo to delo pomembno zlasti kot prvo v britanskem akademskem okolju, ki je kulturo opredeljevalo v antropološkem smislu, se pravi kot način življenja. Omenjali smo že, da je v Veliki Britaniji takrat prevladovalo elitistično razumevanje, po katerem naj bi bila kultura zgolj visoka umetnost oziroma, natančneje, z besedami vplivnega britanskega literarnega kritika Matthewa Arnolda, »zgolj tisto najboljše, kar je bilo kadar koli zamišljeno ali rečeno na tem svetu« (Arnold v: Barker 2000, 36). Takšno elitistično enačenje kulture z umetnostjo je bilo dediščina romantike, nasproti njemu pa je v tistem času poleg Hoggarta nastopil tudi Raymond Williams, ki je kulturo opredelil kot »pričevanje o življenjskem izkustvu ljudi« (Williams v: Higgins 1999, 55). Williams se je pri tem skliceval tudi na ideje nekaterih britanskih literarnih kritikov samih, na primer na trditev znamenitega angleškega pesnika Williama Wordswortha, da je kultura utelešen duh ljudstva, ali na T. S. Eliotovo razumevanje kulture kot celotnega načina življenja.

Center za sodobne kulturne študije je nastal kmalu po Hoggartovem prihodu na Univerzo v Birminghamu leta 1962. Da ga bo v skladu z njegovimi načeli kot raziskovalca zanimala zlasti sodobna popularna kultura, je Hoggart povedal že v svojem inavguracijskem govoru (Univerza v Birminghamu 2018). Najprej se je zdelo, da bo pri delu sam, potem pa se mu je ponudila priložnost, da ustanovi raziskovalni center, ki se bo s popularno glasbo, televizijskimi programi, oglaševanjem in drugimi sodobnimi kulturnimi formami, ki so ga zanimale, ukvarjal bolj sistematično. Priložnost je bila povezana s sodnim procesom proti založbi Penguin, ki je leta 1960 objavila roman D. H. Lawrencea *Ljubimec Lady Chatterley* (*Lady Chatterley's Lover*) v celoti. Roman je bil namreč do takrat v Veliki Britaniji objavljen zgolj v zelo skrajšani obliki, kjer so bili domnevno obsceni deli besedila izpuščeni, tako da je Penguin zaradi objave integralnega besedila moral na sodišče. Na koncu so založbo oprostili, saj so številni literarni kritiki – med njimi tudi Hoggart – na sodišču pričali, da je roman kljub domnevnim vulgarnostim (npr. pogostemu pojavljanju besede »fuck«) umetniško delo, ki ga britanski Zakon o obscenostih ne zadeva (Turner 1998, 236), Penguin pa je v zahvalo finančno podprl Hoggarta in na ta način omogočil ustanovitev novega centra.

Center za sodobne kulturne študije je začel delovati leta 1964. Prvi sodelavec, ki ga je Hoggart zaposlil, je bil ravno Stuart Hall. Ker se je Hall pri delu izkazal, je že štiri leta kasneje ob Hoggartovem odhodu na UNESCO prevzel mesto direktorja. S tem se je začelo verjetno najbolj plodno obdobje v zgodovini Centra: med letoma 1968 in 1979, ko je Hall svojo kariero nadaljeval na Open University, je so na Centru nastale številne pomembne in zelo vplivne raziskave. Prav tako je pomembno, da je Hall na Centru vpeljal zelo inovativne načine dela. Spodbudile so jih množične študentske demonstracije leta 1968, kjer so udeleženci zahtevali radikalno demokratizacijo družbe. Na Centru so tako ustanovili poseben fond za pomoč, v katerega so vsi zaposleni prostovoljno prispevali 2,5 % svoje plače in s katerim so pomagali kriti šolnine in najemnine ekonomsko šibkejšim študentom (Kieran in Hilton 2015, 297). Hall je tudi uvedel Seminar splošne teorije, kjer so sodelavci razpravljali o sodobni francoski teoriji in drugih aktualnih premikih v najbolj prodornih akademskih okoljih. Da vodstvo Centra ne bi preveč avtoritarno

usmerjalo raziskovalna zanimanja sodelavcev, so se kmalu tudi oblikovale razmeroma avtonomne raziskovalne podskupine (*sub-groups*). Najbolj znane so od teh so bile: Ženske študije, Literatura in družba, Medijske študije, Umetnost in politika ter Subkulture. Vendar pa namen podskupin ni bil zgolj zagotavljanje raziskovalne avtonomije. Ker so sodelovali tudi študentje, so pripomogle tudi k vpenjanju študentskega dela v širša raziskovalna prizadevanja in intelektualne kontekste (Kieran in Hilton 2015, 298). Nadalje velja omeniti, da so člani Centra prek podskupin ohranjali številne angažirane povezave z neakademskim okoljem. Članice podskupine Ženske študije so na primer organizirale posebno žensko literarno sekcijo in pomagale ustanoviti zatočišče za žrtve domačega nasilja. Značilnost organizacijske kulture Centra je bilo tudi kolektivno delo. O osnutkih različnih prispevkov so člani vedno temeljito razpravljali v skupinah, jih drug drugemu kritizirali, pisali na novo, spet razpravljali in tako naprej (Kieran in Hilton 2015, 299). Pomembno je tudi, da so imeli študentje zagotovljen vpliv na procese odločanja v Centru.

Je pa bila takšna demokratična oziroma pogumno egalitarna kultura na Centru za sodobne kulturne študije tudi izvor številnih napetosti. Še posebej je bil na udaru Stuart Hall, ki je procese demokratizacije sicer aktivno spodbujal, hkrati pa je bil direktor in neformalna avtoriteta, ki je pritegnila veliko pozornosti. Ker je Hall torej kljub vsem svojim nasprotnim prizadevanjem ostal na Centru neke vrste očetovska figura in ker je bilo posledično vanj usmerjenega tudi precej nezadovoljstva (še posebej podskupine Ženske študije), na koncu ni videl druge možnosti, kot da svoje delo nadaljuje drugje. Leta 1979 je tako sprejel položaj profesorja sociologije na Open University, kjer je delal do svoje upokojitve leta 1997. V obdobju med letoma 1995 in 1997 je bil tudi predsednik Britanskega sociološkega društva.

O izjemnem pomenu Stuarta Halla za kulturne študije lahko sklepamo že iz njegove impresivne biografije. Toda še pomembnejši so njegovi teoretski dosežki. Hall sicer ni bil klasični mislec kontinentalnega kova, ki bi vse svoje življenje posvetil oblikovanju koherentnega teoretskega sistema, s katerim bi bilo mogoče pojasniti bolj ali manj celotno družbeno resničnost. Videli smo, da je bilo njegovo raziskovalno delo usmerjeno zlasti v različne konkretne intervencije in analize, pri čemer

pa je moral imeti opredeljene vsaj osnovne relacije med različnimi koncepti in analitičnimi pojasnjevalnimi okviri, ki jih je pri tem uporabljal. Videli bomo, da so tudi ta njegova izhodišča zanimiva, toda več o tem v nadaljevanju. Za začetek si pogledajmo nekaj ključnih razprav, pri katerih je sodeloval oziroma jih je iniciiral, saj bomo ob poznavanju konkretnih problemov, s katerimi se je spoprijemal, lažje razumeli njegove bolj splošne teoretske rešitve, ki so predmet tega prevoda.

Ena od pomembnejših razprav, v katero je posegel, se je dotikala razmerja med mediji in občinstvi. Gre za že omenjeno besedilo »Zakodiranje in odkodiranje v televizijskem diskurzu« iz leta 1973, kjer je Hall pokazal, da komunikacijski proces nikakor ni tako preprost in enosmeren, kot je veljalo do takrat. Po njegovem prepričanju ima namreč vsaka faza v komunikacijskem procesu svoje lastne pogoje eksistence, kar v praksi pomeni, da je treba, če hočemo razumeti, kakšne učinke imajo množični mediji, vsako od teh podrobno analizirati, predvsem pa da medijske vsebine na potrošnike ne delujejo nujno linearno. Hall je tako na primer predpostavil, da ljudje berejo različna sporočila na tri idealnotipske načine: dominantno (zaželeno), kjer bralci sporočilo odkodirajo v skladu z referenčnim kodom, v katerem je bilo zakodirano, pogajalsko, kjer bralci pomen sporočila mestoma prilagajajo, in opozicijsko, kjer bralci sicer razumejo, kaj želi tekst sporočiti, vendar se zavestno odločijo, da ga bodo interpretirali s pomočjo alternativnega referenčnega okvira (glej: Hall 1995, 101–103). Takšna konceptualizacija komunikacijskega procesa je bila v kontekstu razprav o razmerju o praktičnih učinkih medijskih vsebin pomembna zlasti kot opozorilo, da medijske vsebine kljub temu, da so bile narejene v ekonomskih in ideoloških okvirih kapitalistične družbene ureditve, v praksi posameznikov ne delajo nujno za pasivne subjekte dominante ideologije (kar je bila v tistem času prevladujoča predpostavka različnih marksističnih šol, od že omenjene frankfurtske šole do althusserijanskega marksizma, kjer so bili avtorji prepričani, da lahko že z analizo ideoloških prvin tekstov ugotovijo, kako bodo ti učinkovali v praksi).

Druga pomembna razprava, pri kateri je Hall sodeloval, je bila o mladinskih subkulturah. Neposreden povod zanjo so bila stališča številnih novinarjev in sociologov, da v času povojne družbe blaginje in vsesplošne gospodarske rasti družbeni razredi izginjajo in da se delavski